

Studijski program:

GRAĐEVINARSTVO

Modul:

Zajedničke osnove

Godina/Semestar:

2. godina / 4. semestar

Naziv predmeta (šifra):

MEHANIKA TLA (B3O2MT)

Asistent:

Milena Raković

Naslov vežbi:

VODA U TLU

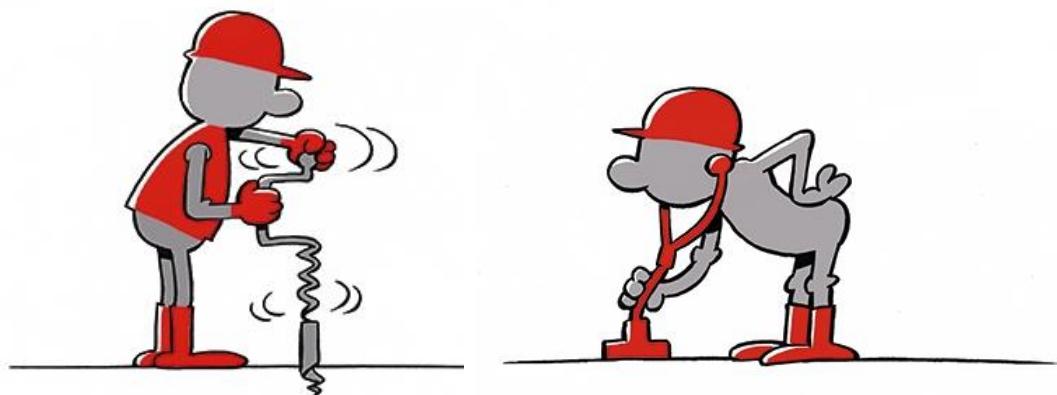
EFEKTIVNI NAPONI U TLU

Datum:

18-22.3.2024.

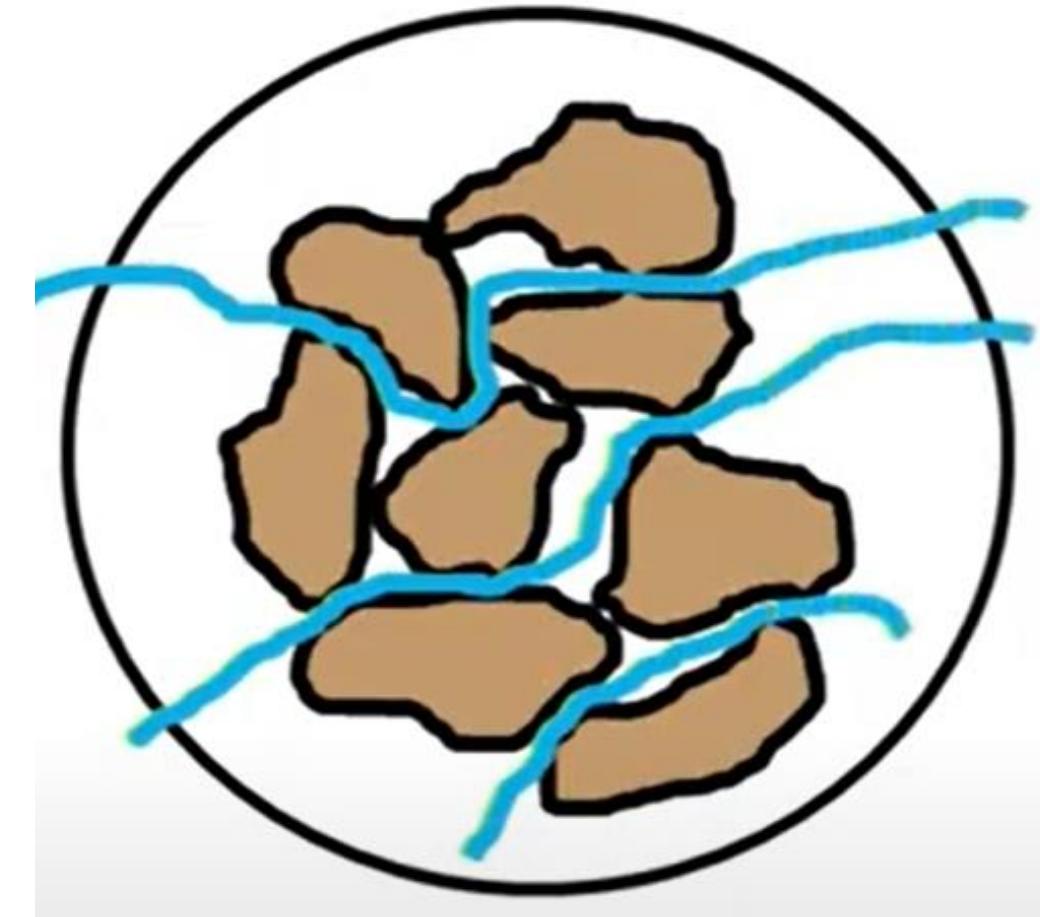
Beograd, 2024.

VODA U TLU EFEKTIVNI NAPONI U TLU

VODA U TLU

- Sva tla su vodopropusna, jer voda može da se kreće kroz prostor međusobno povezanih pora između čvrstih čestica.
- **Količina, raspored vode u tlu i raspored pritisaka u vodi** imaju veoma veliki uticaj na svojstva tla i na njegovo ponašanje pod opterećenjem
- Kada ne bi bilo vode, mehanika tla bi bila znatno jednostavnija, ali i manje interesantna!!!

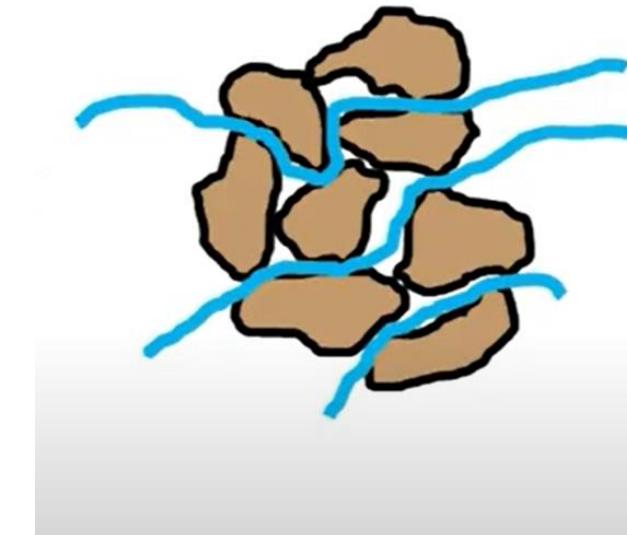

KRETANJE VODE KROZ TLO

KRUPNOZRNA TLA:

- Veliki prečnik zrna
- Velika zapremina pora između zrna
- Dobra povezanost pora

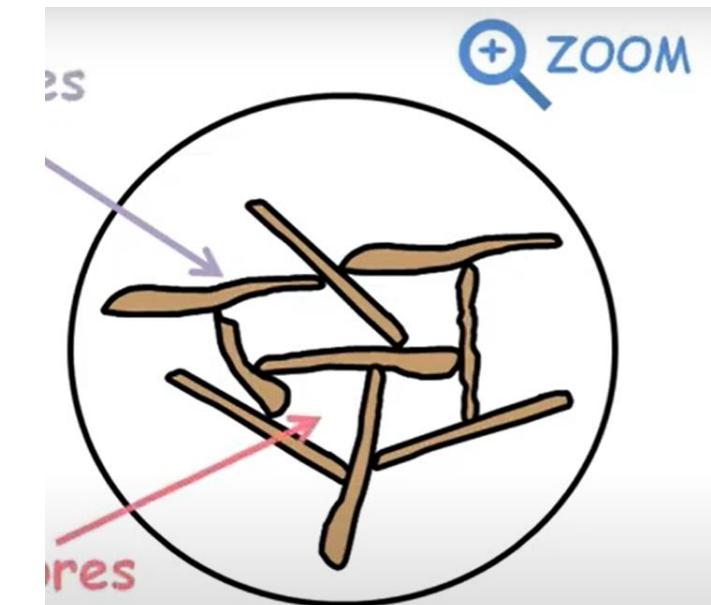
**VELIKA
VODOPROPUSNOST**

SITNOZRNA TLA:

- Mali prečnik zrna
- Velika zapremina pora između zrna
- Loša povezanost pora

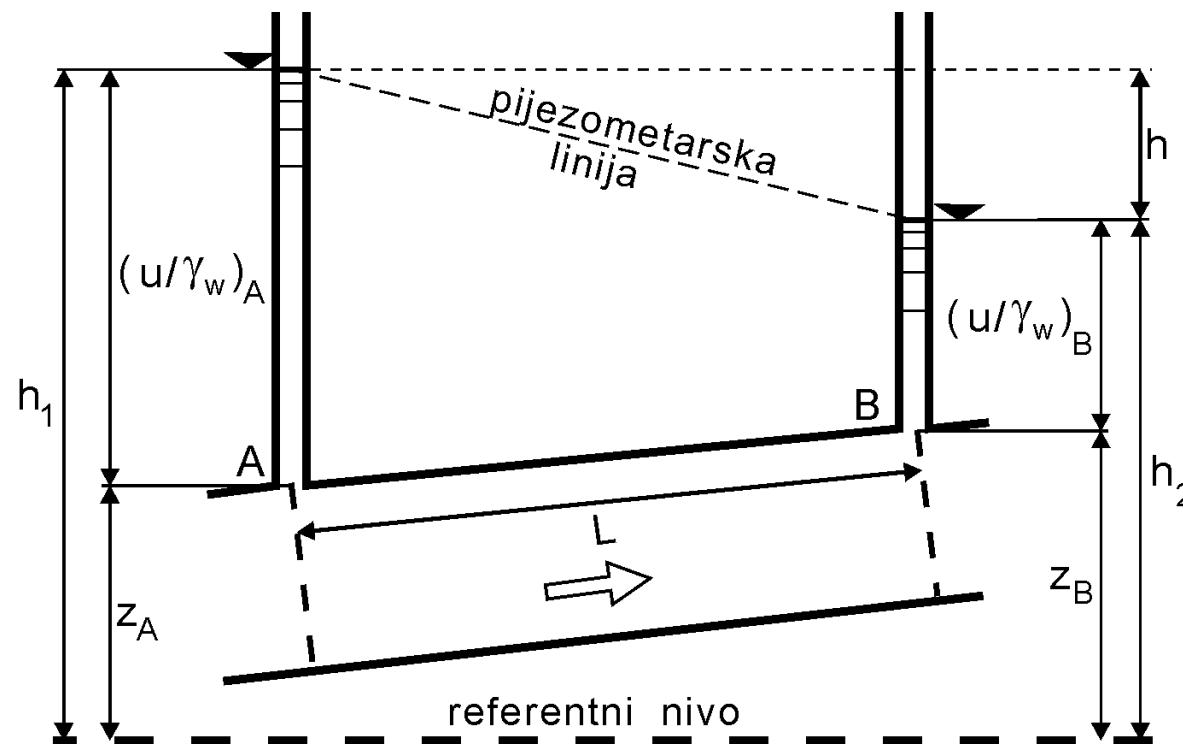
**MALA
VODOPROPUSNOST**

KRETANJE VODE KROZ TLO

DARSIJEV ZAKON FILTRACIJE

- Kada postoji razlika pijezometarskih nivoa između dve tačke, voda se kreće, teče, od tačke sa višim nivoom h_1 ka tački sa nižim pijezometarskim nivoom h_2 .

- Hidraulički gradijent: $i = \frac{h_1 - h_2}{L}$
- Prema **Darsijevom zakonu**, (Darcy 1856), koji važi za strujanje u zasićenoj poroznoj sredini, količina vode koja protekne kroz presek sa površinom A , ili jednostavno protok Q , proporcionalan je hidrauličkom gradijentu:

$$Q = k i A = k \frac{h_1 - h_2}{L} A$$

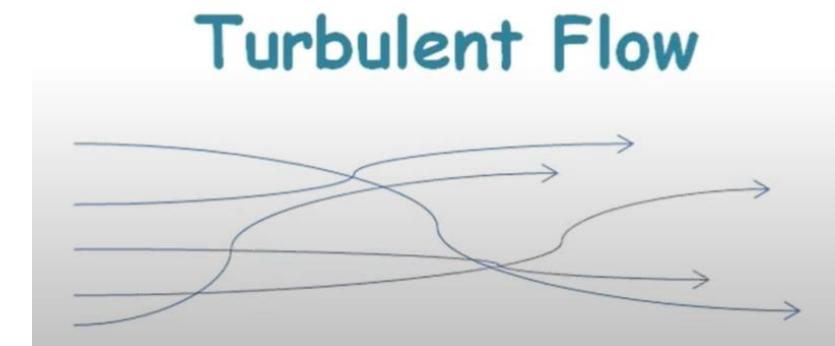
k - konstanta proporcionalnosti koja ima dimenziju brzine

KRETANJE VODE KROZ TLO

- Konstanta k se naziva **koeficijentom vodopropusnosti** ili **koeficijentom filtracije**, a određuje se eksperimentom, merenjem za razmatrano tlo!!!
- Veličina Q se izražava zapreminom u jedinici vremena. Ako se ova veličina izrazi zapreminom vode koja u jedinici vremena protekne kroz presek jedinične površine, Darsijev zakon se izražava brzinom:

$$v = \frac{Q}{A} = k \cdot i$$

- Darsijev zakon filtracije važi za laminarno strujanje vode

METODE ZA ODREĐIVANJE VODOPROPUSNOSTI TLA

➤ Indirektne metode

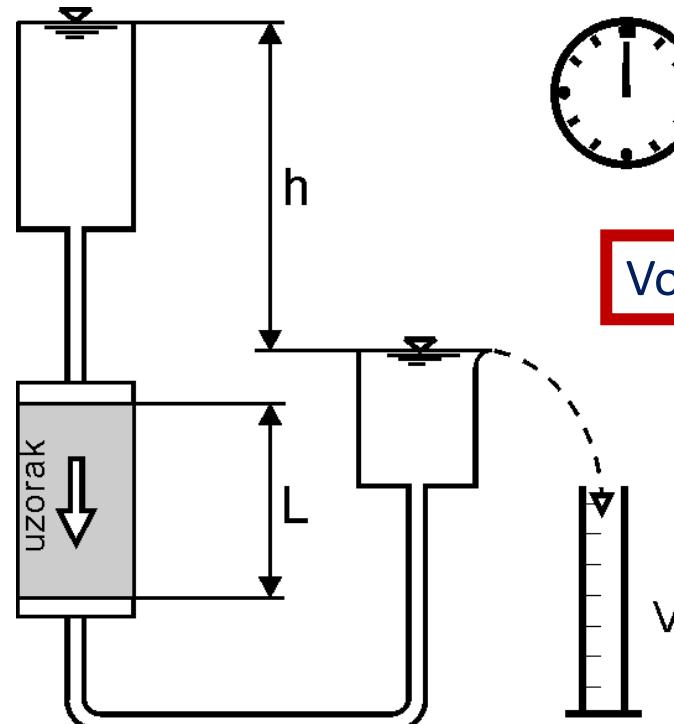
- empirijske formule
- iz konsolidacionog sleganja tla (vidi edometarski opit)

➤ Direktne metode

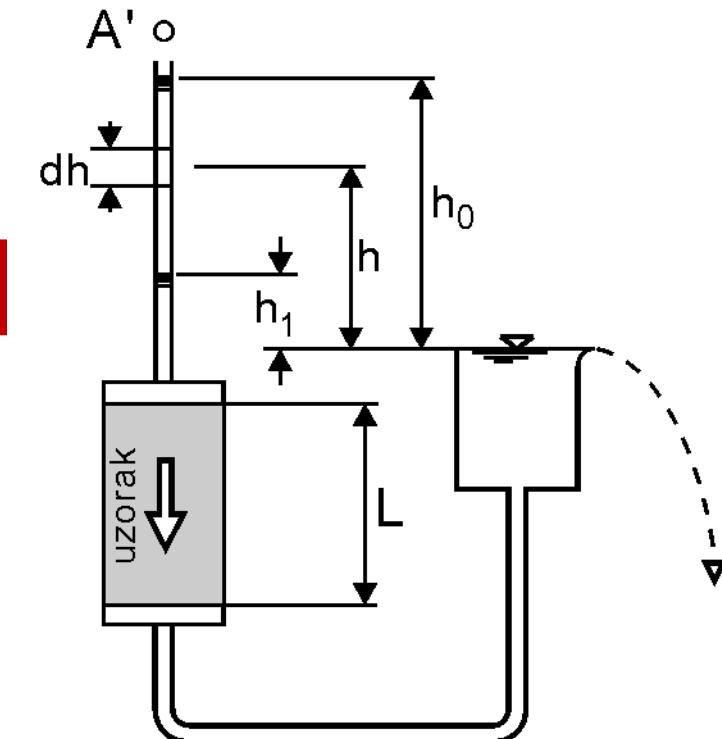
- terenski opiti:
  - metoda crpljenja,
  - metoda nalivanja
- laboratorijski opiti:
  - opit sa konstantnim pritiskom (za krupnozrna tla)
  - opit sa opadajućim pritiskom (za sitnozrna tla)

METODE ZA ODREĐIVANJE VODOPROPUSNOSTI TLA

SA KONSTANTNIM PRITISKOM za krupnozrno tlo

SA OPADAJUĆIM PRITISKOM za sitnozrno tlo

Merimo količinu protekle vode kroz uzorak poprečnog preseka A (zapreminu vode V) za neko vreme t!!!

$$k = \frac{V L}{A h t}$$

NA LABORATORIJSKIM VEŽBAMA!!!

$$k = \frac{A' L}{A t} \ln \frac{h_0}{h_1}$$

PRINCIP EFEKTIVNIH NAPONA

Princip efektivnih napona je najvažniji fundamentalni princip mehanike tla Terzaghi (1936)

Stav I:

Efektivni normalni napon σ'_n jednak je razlici totalnog normalnog napona σ_n i pornog pritiska u , ili $\sigma'_n = \sigma_n - u$.

PRINCIP EFEKTIVNIH NAPONA

Stav II:

Svi merljivi efekti promene napona, kao što su promene zapremine, promene oblika i promena smičuće čvrstoće zavise isključivo od efektivnih napona.

Dva osnovna oblika ponašanja tla od interesa za prenošenje opterećenja i napona, čvrstoća i stišljivost, zavise od efektivnih normalnih napona:

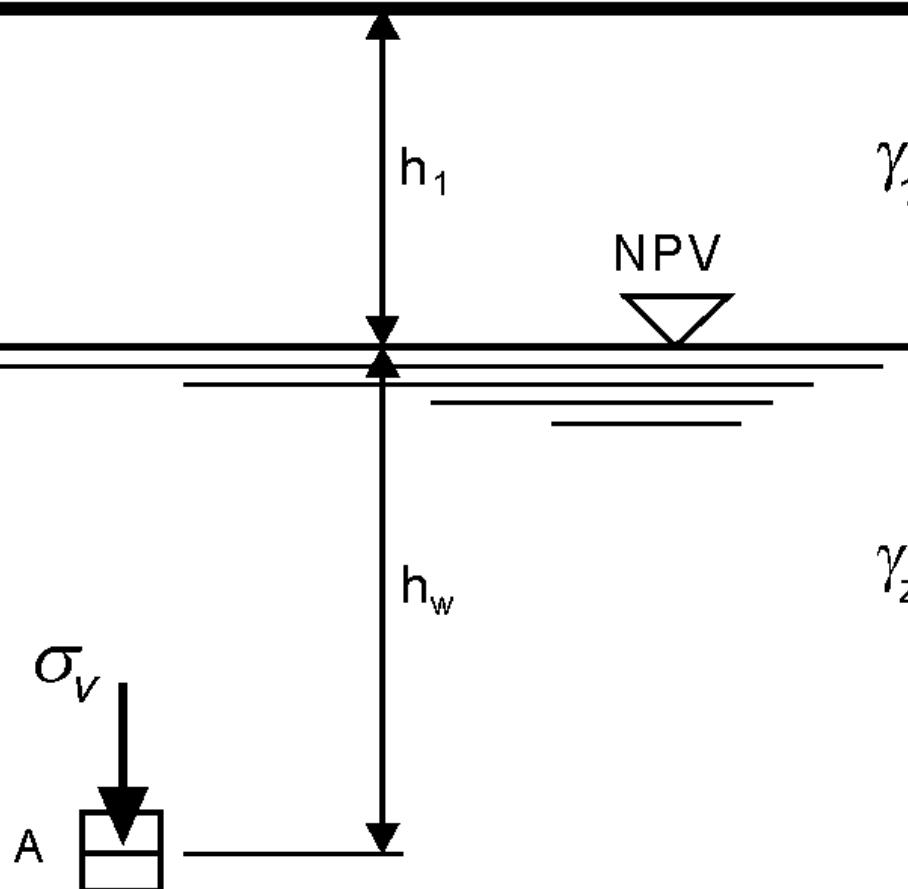
$$\text{promena zapremine} = f_1(\sigma')$$

$$\text{smičuća čvrstoća} = f_2(\sigma')$$

VERTIKALNI EFEKTIVNI NAPON "IN SITU"

POVRŠINA TERENA

Veličina vertikalnog totalnog napona σ_v je jednaka težini stuba tla i vode jediničnog poprečnog preseka iznad posmatrane tačke!!!

$$\sigma_v = h_1 \gamma_1 + h_w \gamma_z$$

$$u = h_w \gamma_w$$

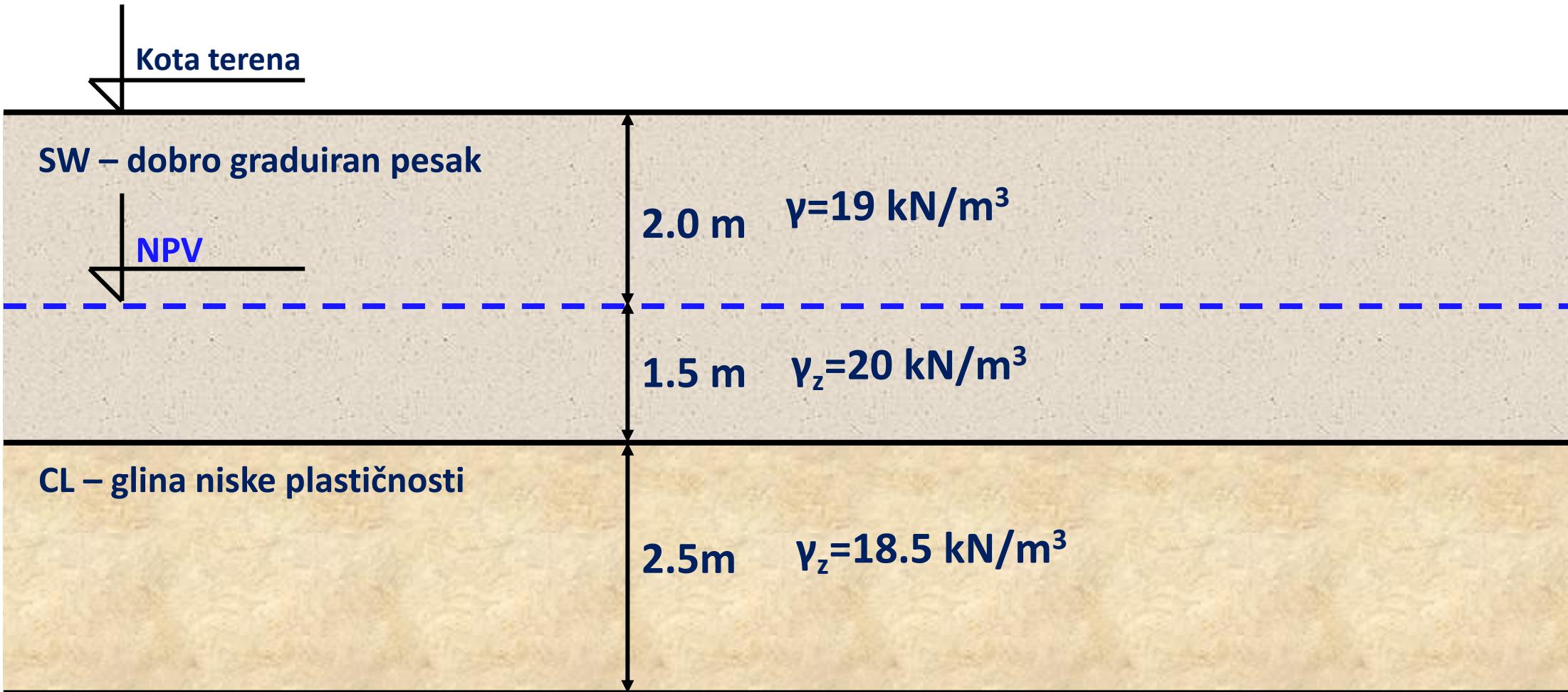
$$\sigma'_v = \sigma_v - u = h_1 \gamma_1 + h_w \gamma_z - h_w \gamma_w = h_1 \gamma_1 + h_w \gamma'$$

$$\gamma' = \gamma_z - \gamma_w$$

Ovi naponi se nazivaju i geostatički naponi (naponi usled sopstvene težine)

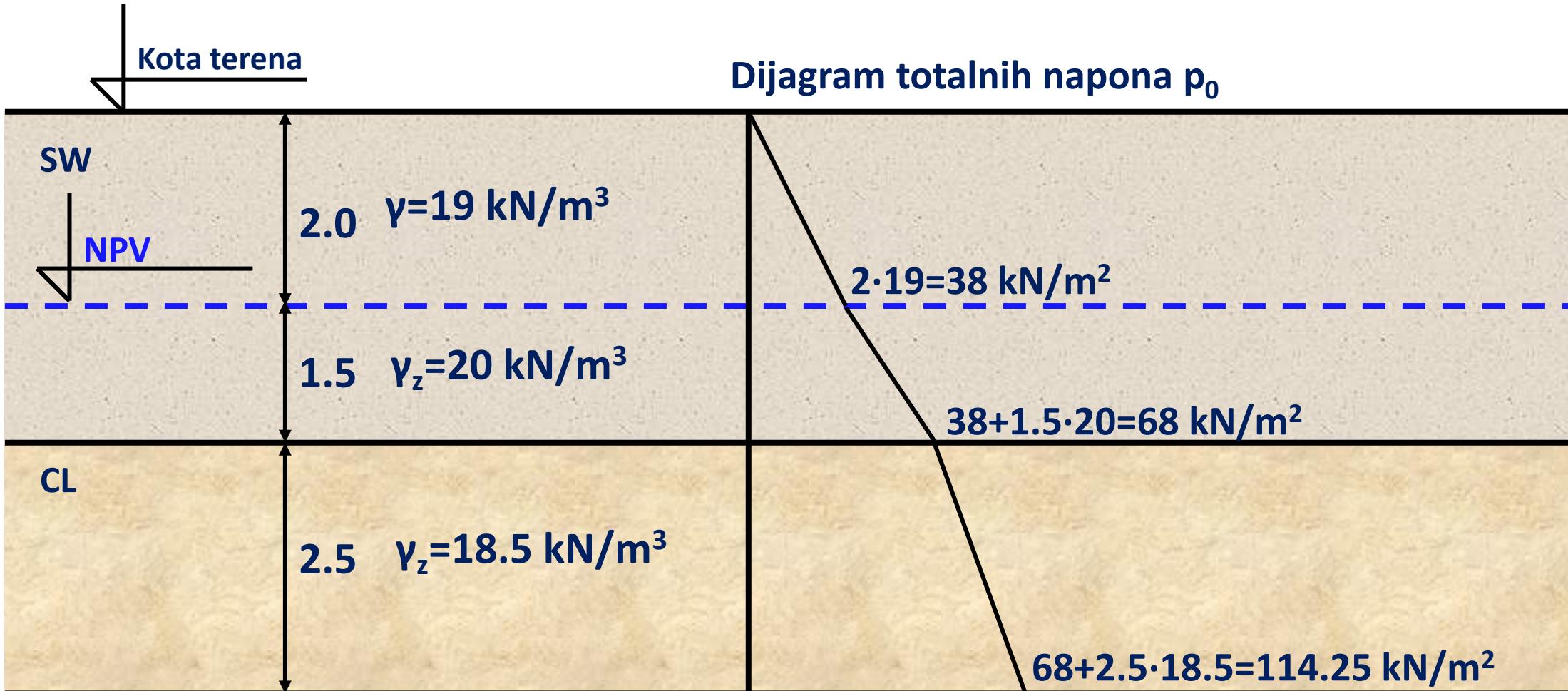
ZADATAK 1

Za dati profil terena nacrtati dijagrame totalnih napona, efektivnih napona i pornih pritisaka

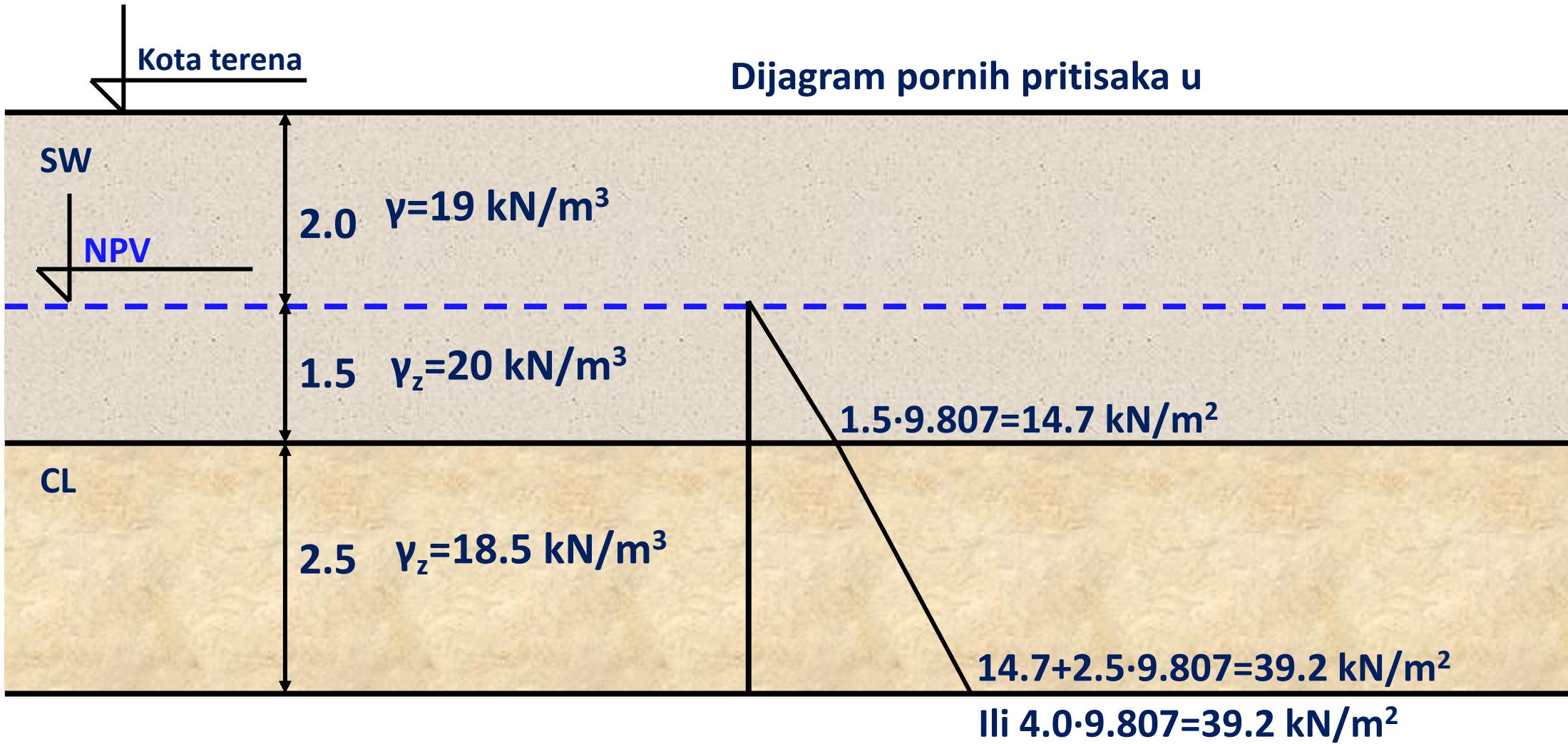
ZADATAK 1

Za dati profil terena nacrtati dijagrame totalnih napona, efektivnih napona i pornih pritisaka

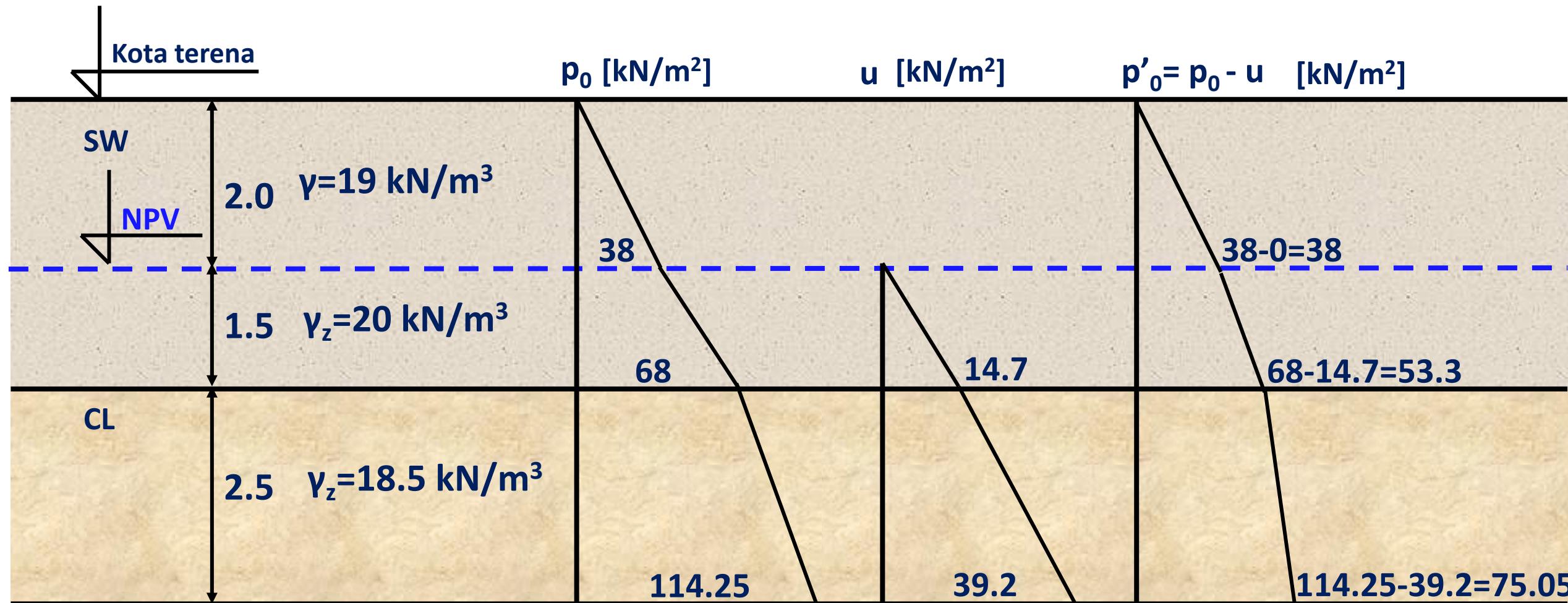
ZADATAK 1

Za dati profil terena nacrtati dijagrame totalnih napona, efektivnih napona i pornih pritisaka

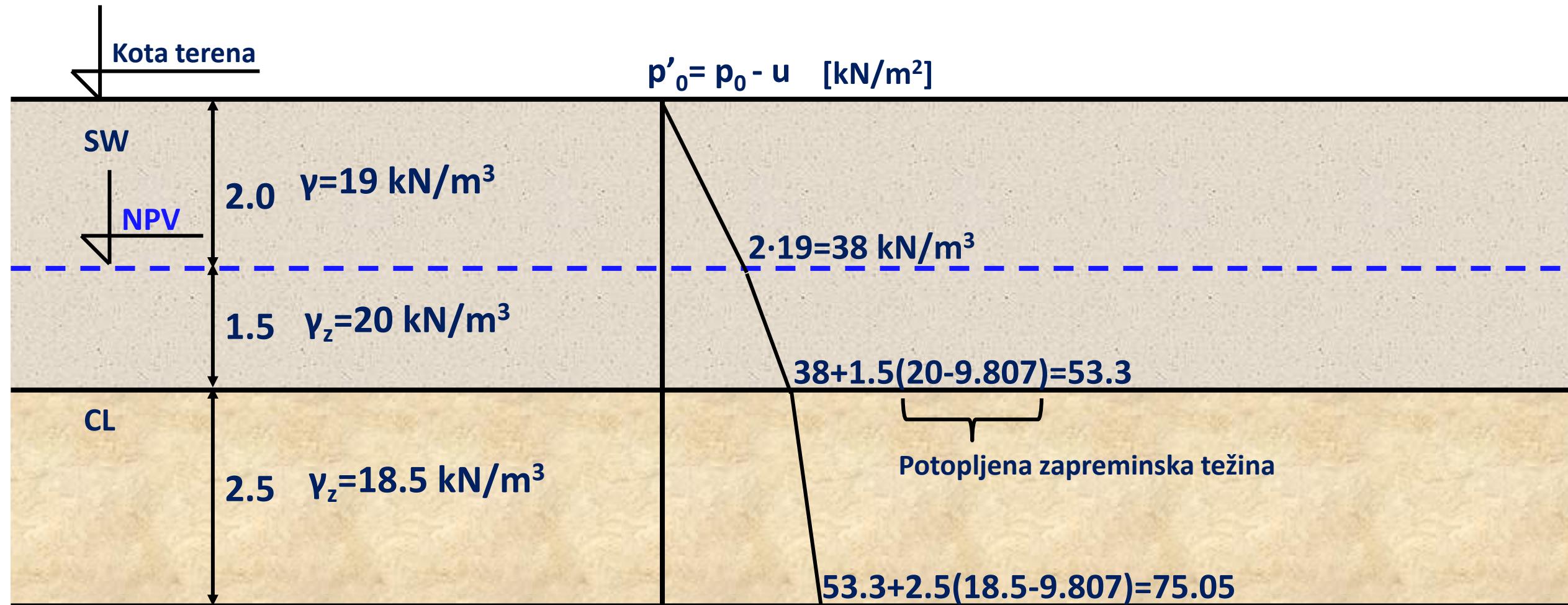
ZADATAK 1

Za dati profil terena nacrtati dijagrame totalnih napona, efektivnih napona i pornih pritisaka

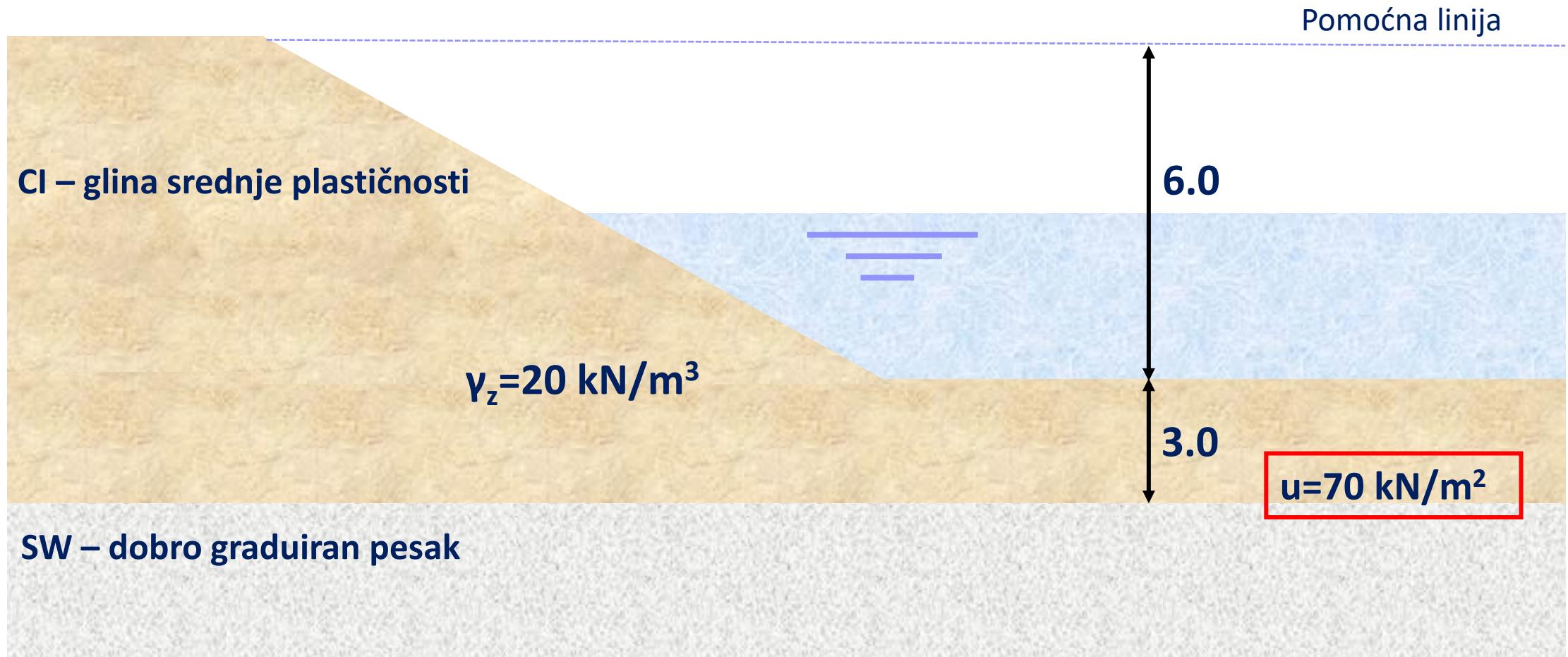
ZADATAK 1

ILI
Dijagram efektivnih napona

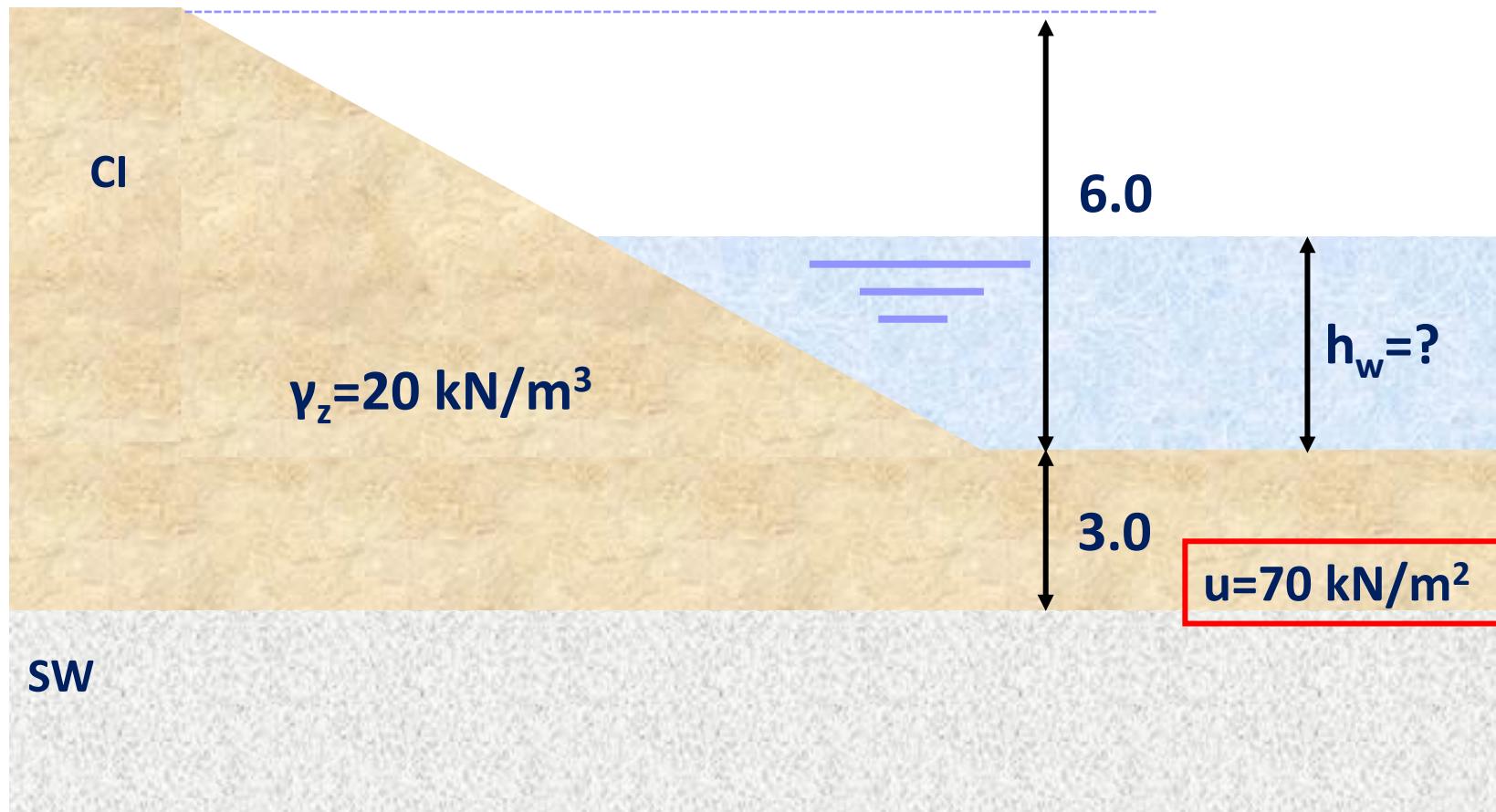
ZADATAK 2

U sloju gline (CI) koja leži preko sloja peska (SW), iskopan je kanal prema skici. Porni pritisak na kontaktu peska i gline iznosi 70 kN/m^2

ZADATAK 2

a) Izračunati graničnu dubinu vode h_w u kanalu pri kojoj nastaje hidraulički prolom dna kanala

Hidraulički prolom dna kanala nastaje kada je efektivni napon na dnu kanala jednak nuli

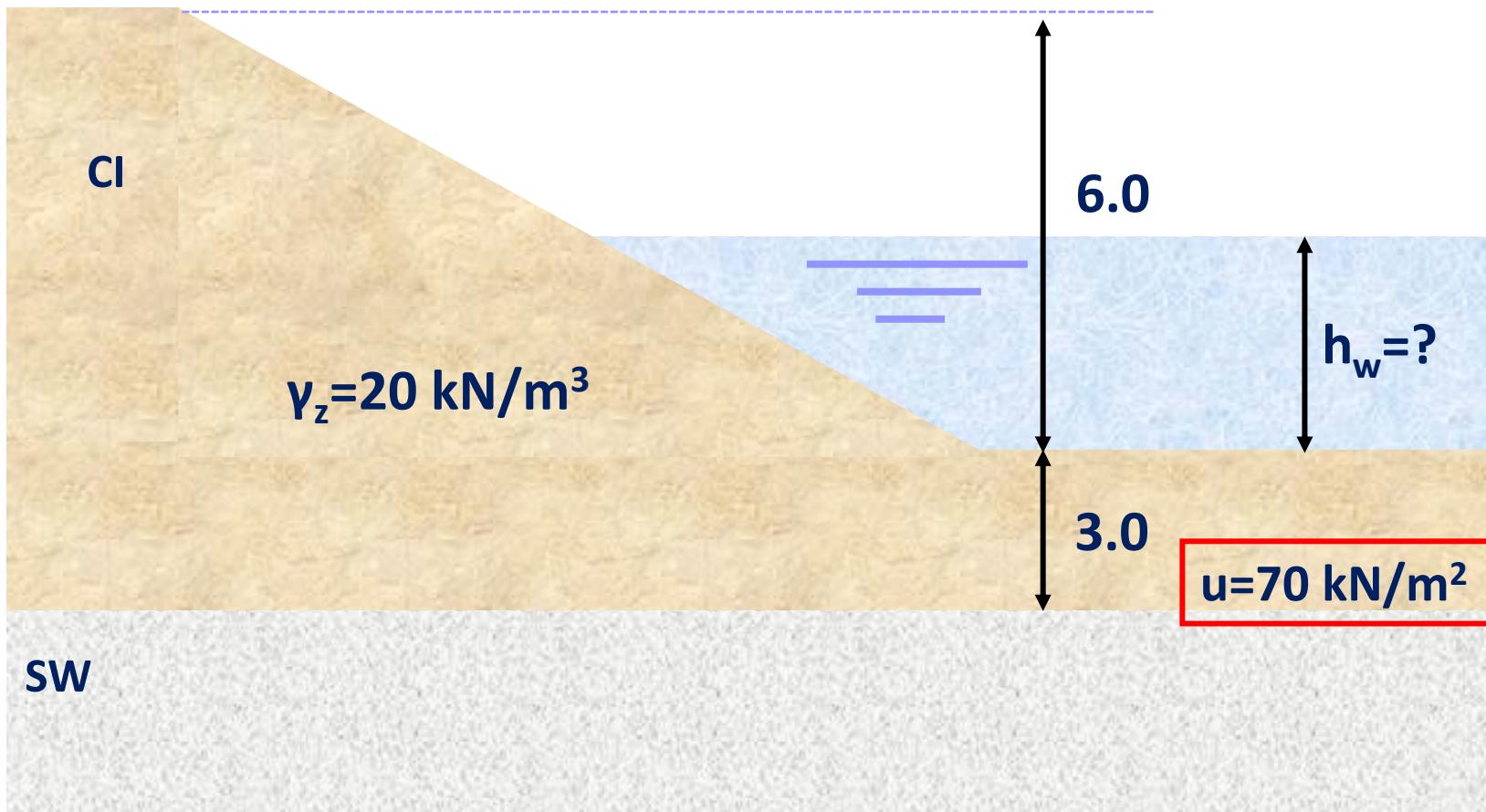
$$p'_0 = p_0 - u = 0$$

$$p'_0 = h_w \cdot 9.807 + 3 \cdot 20 - 70 = 0$$

$$h_w = 10 / 9.807 = 1.0 \text{ m}$$

ZADATAK 2

b) Izračunati dubinu vode u kanalu pri kojoj je faktor sigurnosti protiv proloma dna $F_s=1.5$.

Faktor sigurnosti protiv proloma dna se definiše kao odnos totalnog napona i pornog pritiska:

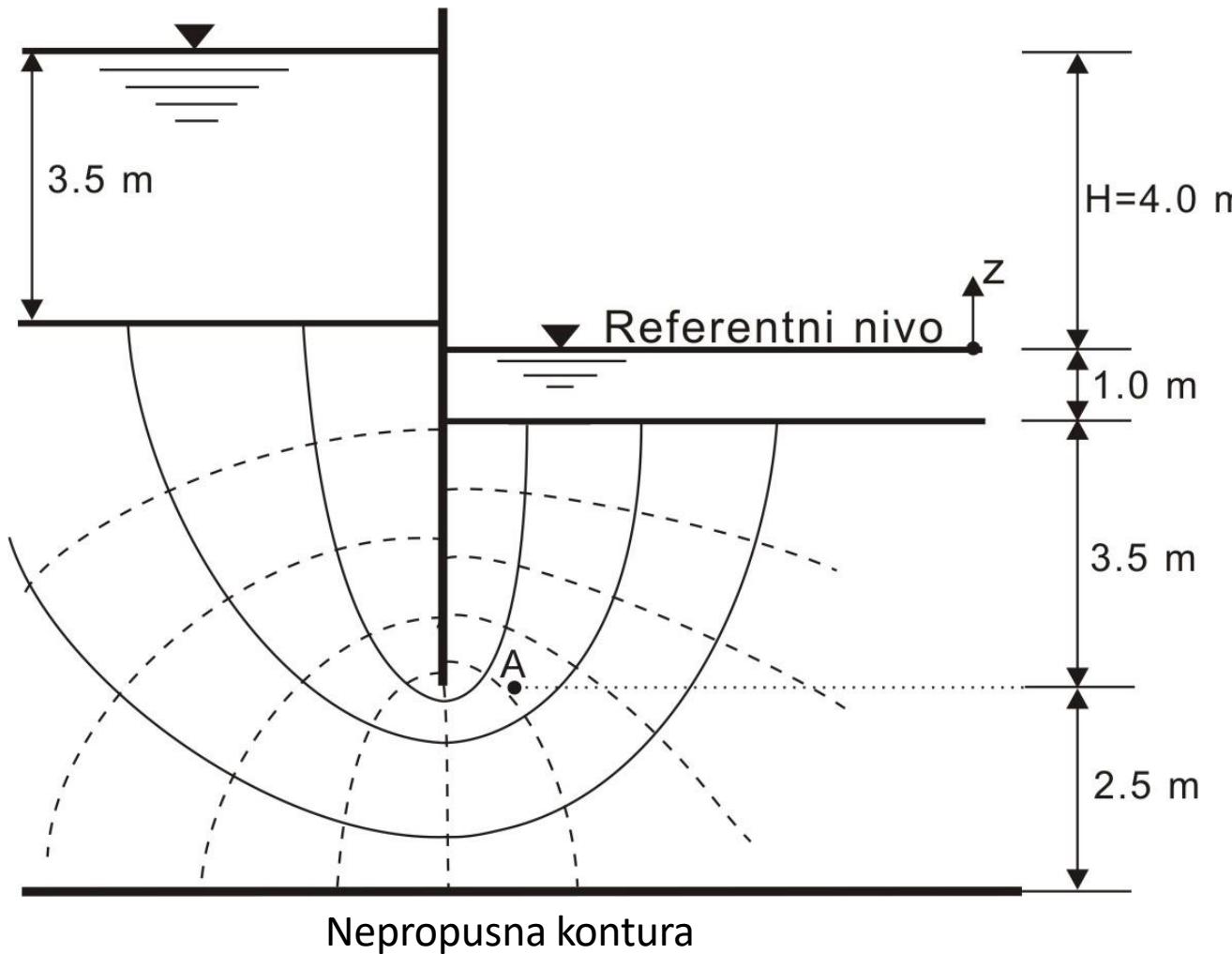
$$F_s = p_0 / u$$

$$1.5 = (h_w \cdot 9.807 + 3 \cdot 20) / 70$$

$$h_w = (70 \cdot 1.5 - 60) / 9.807 = 4.5 \text{ m}$$

ZADATAK 3

Za datu strujnu mrežu:

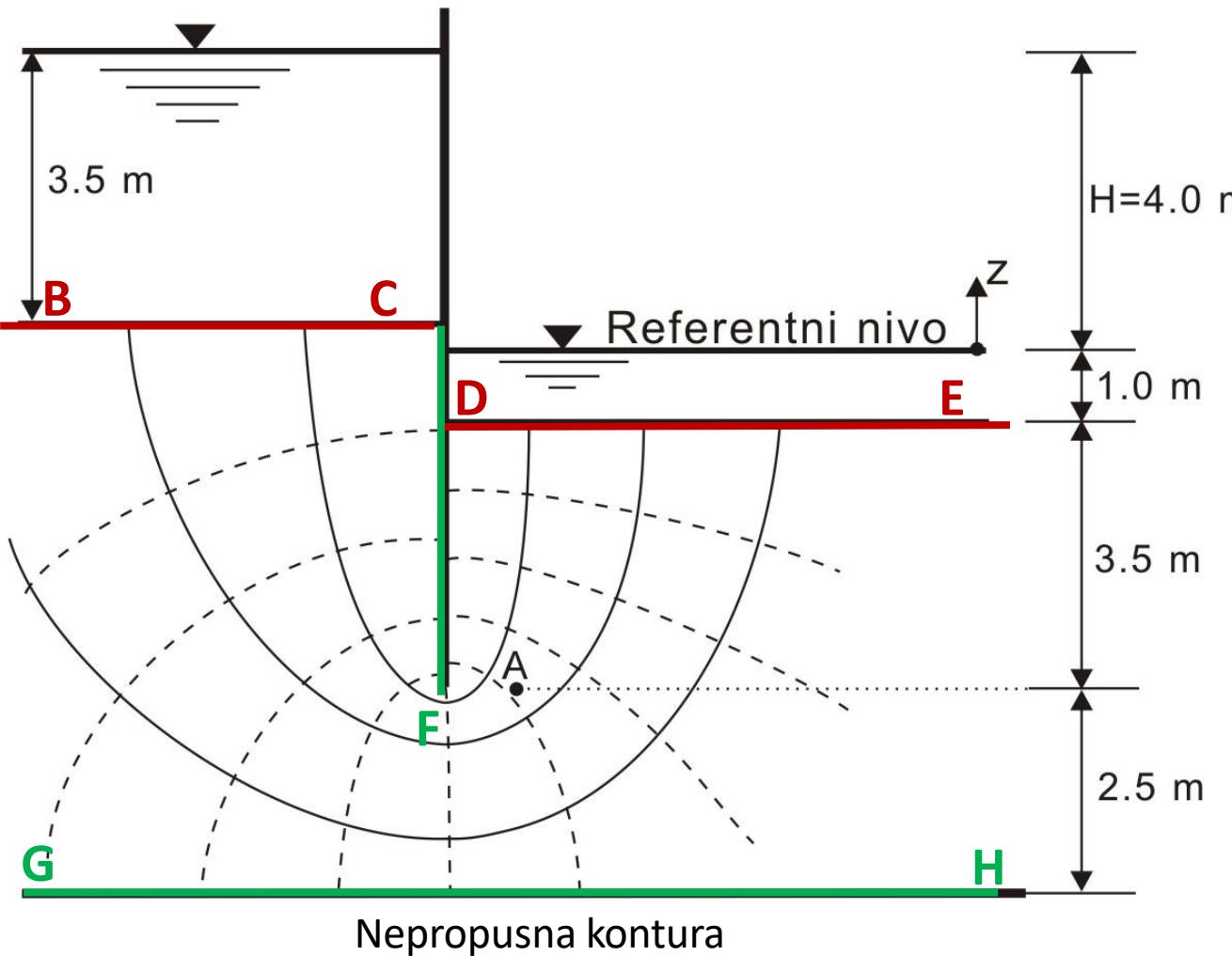

- a) Odrediti protok vode po m' jedne strane pribroja u m^3/dan .
- b) Odrediti vrednost pornog pritiska u tački A.
- c) Proceniti izlazni gradijent u području dna temeljne jame.
- d) Odrediti faktor sigurnosti protiv ključanja dna temeljne jame.

Koeficijent vodopropustnosti tla: $k = 6 \cdot 10^{-5} \text{ cm/sec}$

Zapreminska težina $\gamma_z = 21.0 \text{ kN/m}^3$

ZADATAK 3

GRANIČNI USLOVI:

- u svakoj tački na konturama **BC** u **DE** piyezometarska visina je konstanta)

BC ekvipotencijala

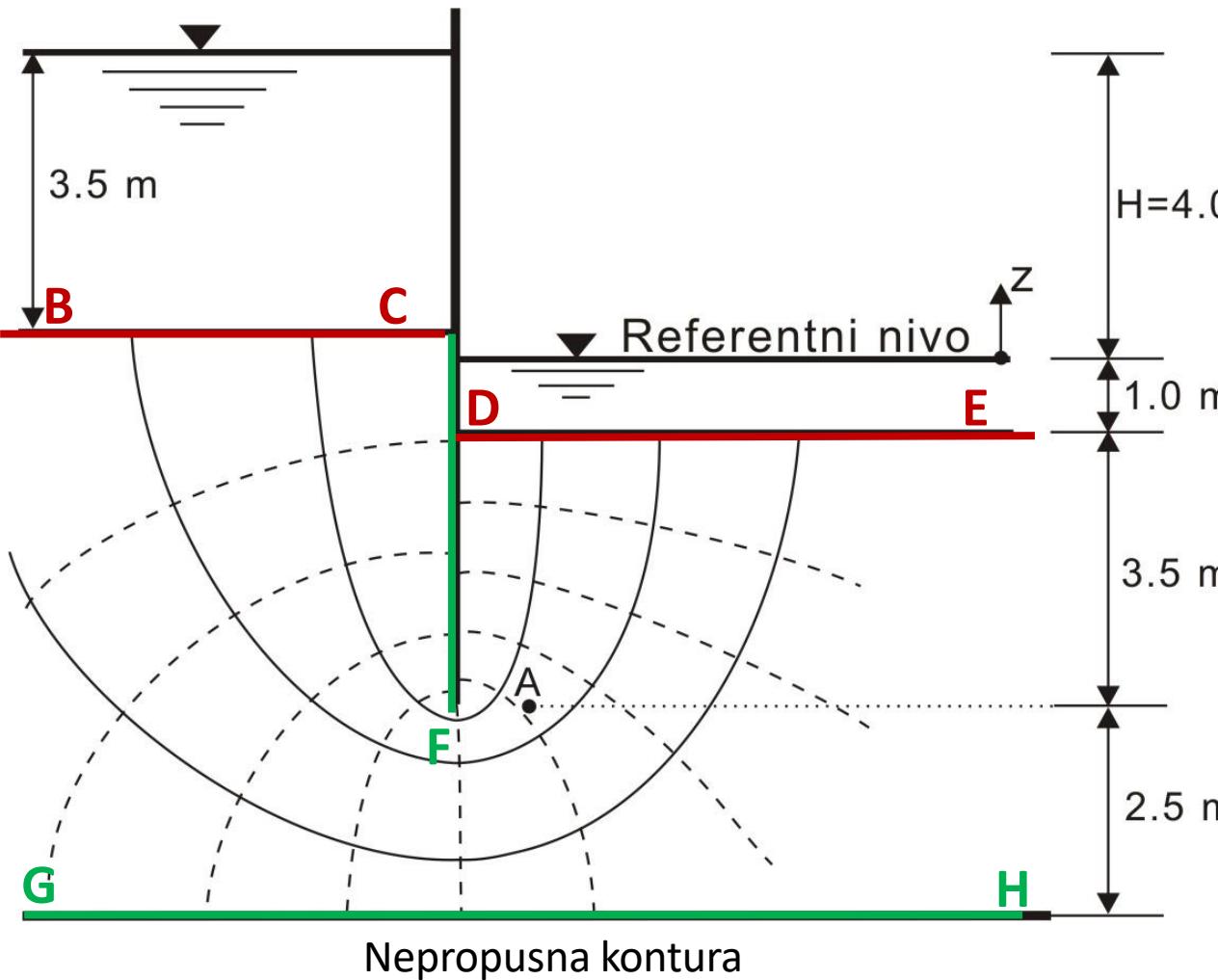
DE ekvipotencijala

- Iz tačke **C** voda teče naniže, duž uzvodne konture pribroja **CF**, oko vrha pribroja **F**, a zatim naviše duž nizvodne konture pribroja **FD**.
- Iz tačke **G** tok se odvija duž nepropusne konture **GH**.

CF strujnica

GH strujnica

ZADATAK 3

- Strujna mreža se sastoji od:

$$N_f = 3.8 \text{ strujnih kanala}$$

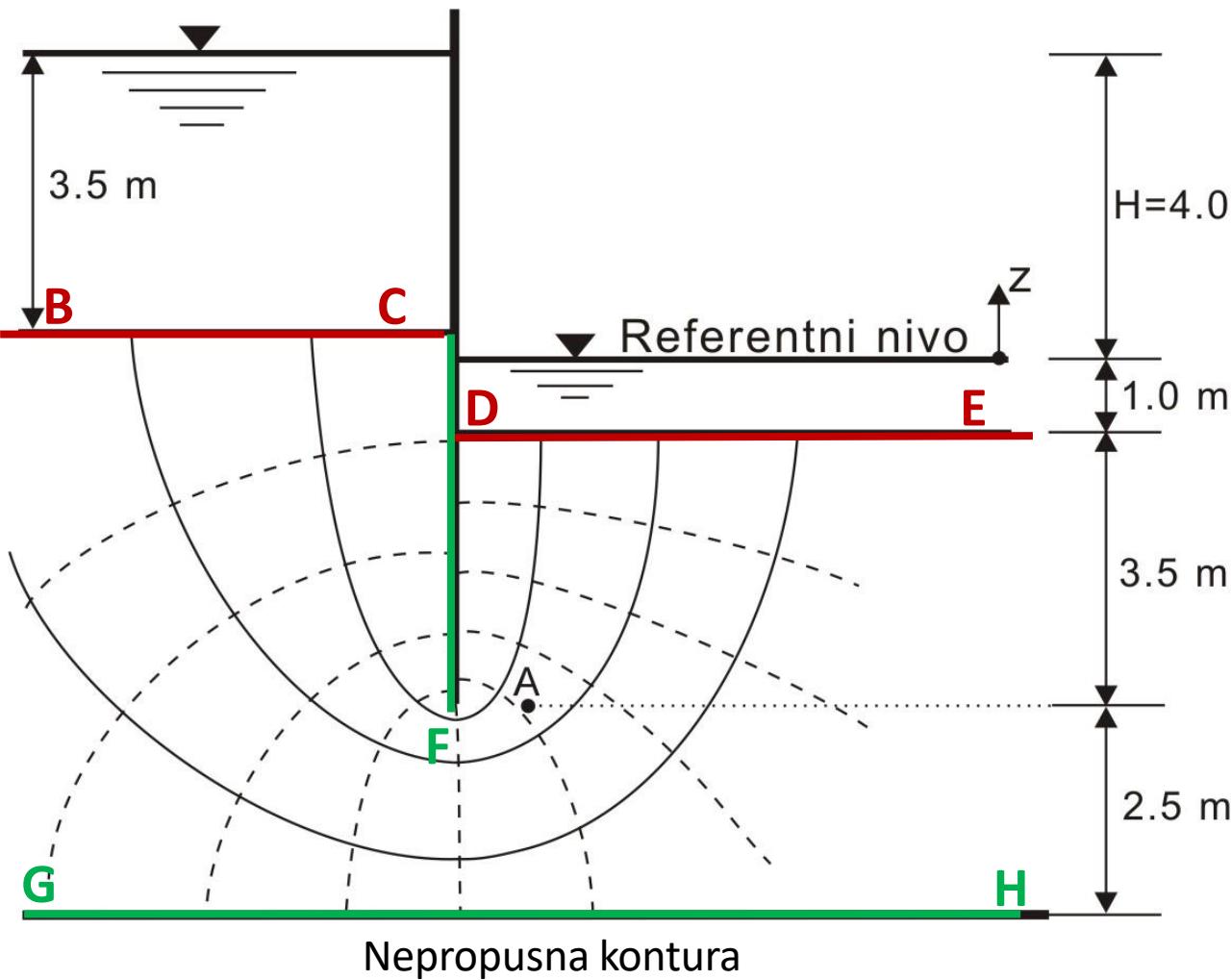
$$N_e = 10 \text{ padova između ekvipotencijala}$$

- Totalni pad pijeziometarske visine između dve susedne ekvipotencijale je:

$$\Delta h = \frac{H}{N_e} = \frac{4}{10} = 0.4 \text{ m}$$

- a) **Ukupan protok vode ispod pribroja u jedinici vremena i na jediničnu dužinu pribroja je:**

$$q = kH \frac{N_f}{N_e} = 6 \cdot 10^{-5} \cdot 10^{-2} \cdot 4 \cdot \frac{3.8}{10} \cdot 86400 = \\ = 0.0788 \text{ } m^3 / \text{dan} / \text{m'}$$

ZADATAK 3**b) Vrednost pornog pritiska u tački A:**

$$h_{B-C} = z_{B-C} + \left(\frac{u}{\gamma_w} \right)_{B-C} = 0.5 + \frac{3.5 \cdot 9.807}{9.807} = 4.0 \text{ m}$$

$$h_{D-E} = z_{D-E} + \left(\frac{u}{\gamma_w} \right)_{D-E} = -1.0 + \frac{1.0 \cdot 9.807}{9.807} = 0$$

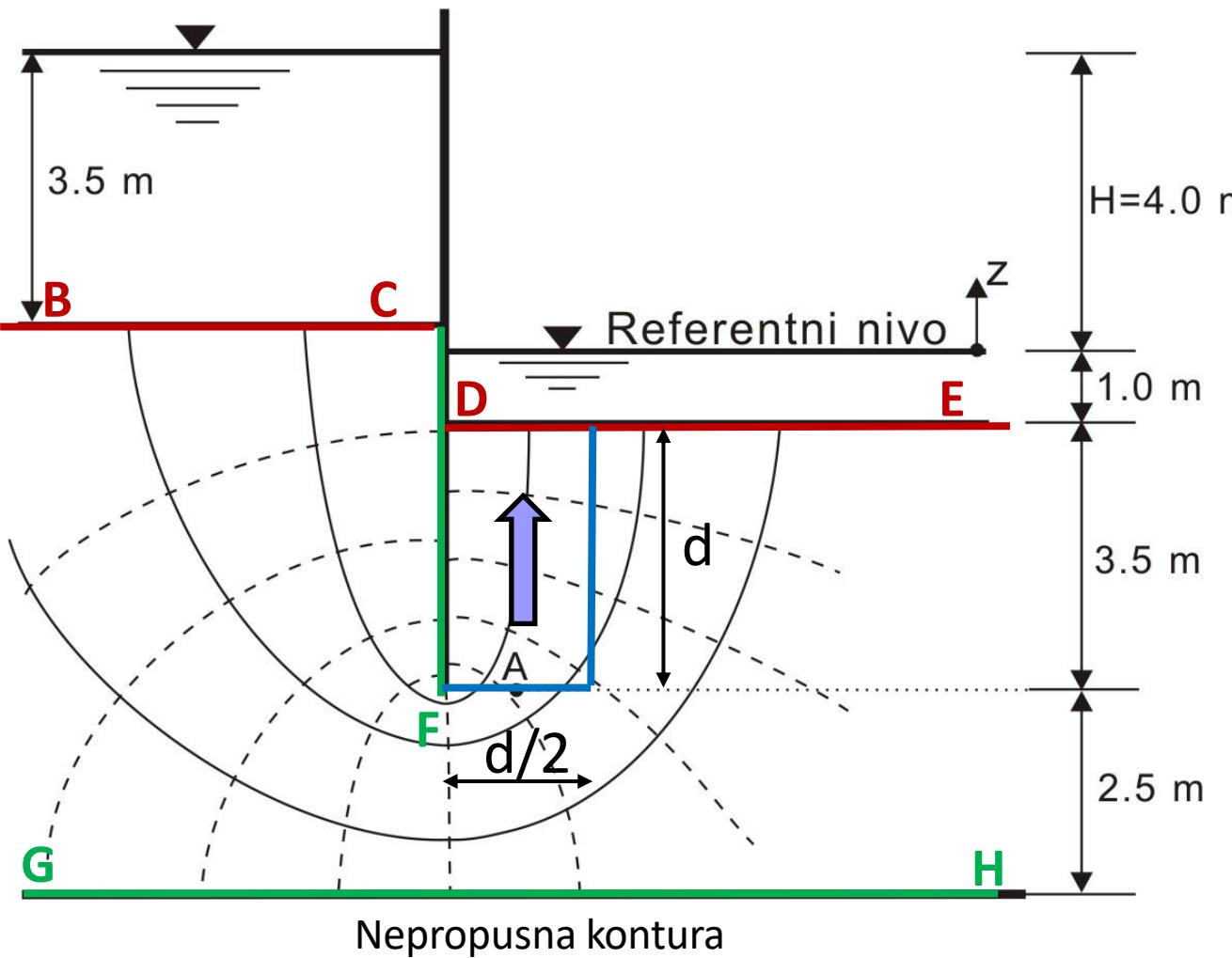
$$h_A = h_{D-E} + n_1 \Delta h = 0 + 3.8 \cdot 0.4 = 1.52 \text{ m}$$

$$h_A = h_{B-C} - n_2 \Delta h = 4 - 6.2 \cdot 0.4 = 1.52 \text{ m}$$

$$u_A = (h_A - z_A) \gamma_w = (1.52 - (-4.5)) \cdot 9.807 = 59.04 \text{ kPa}$$

ZADATAK 3

c) Izlazni gradijent u području dna temeljne jame:

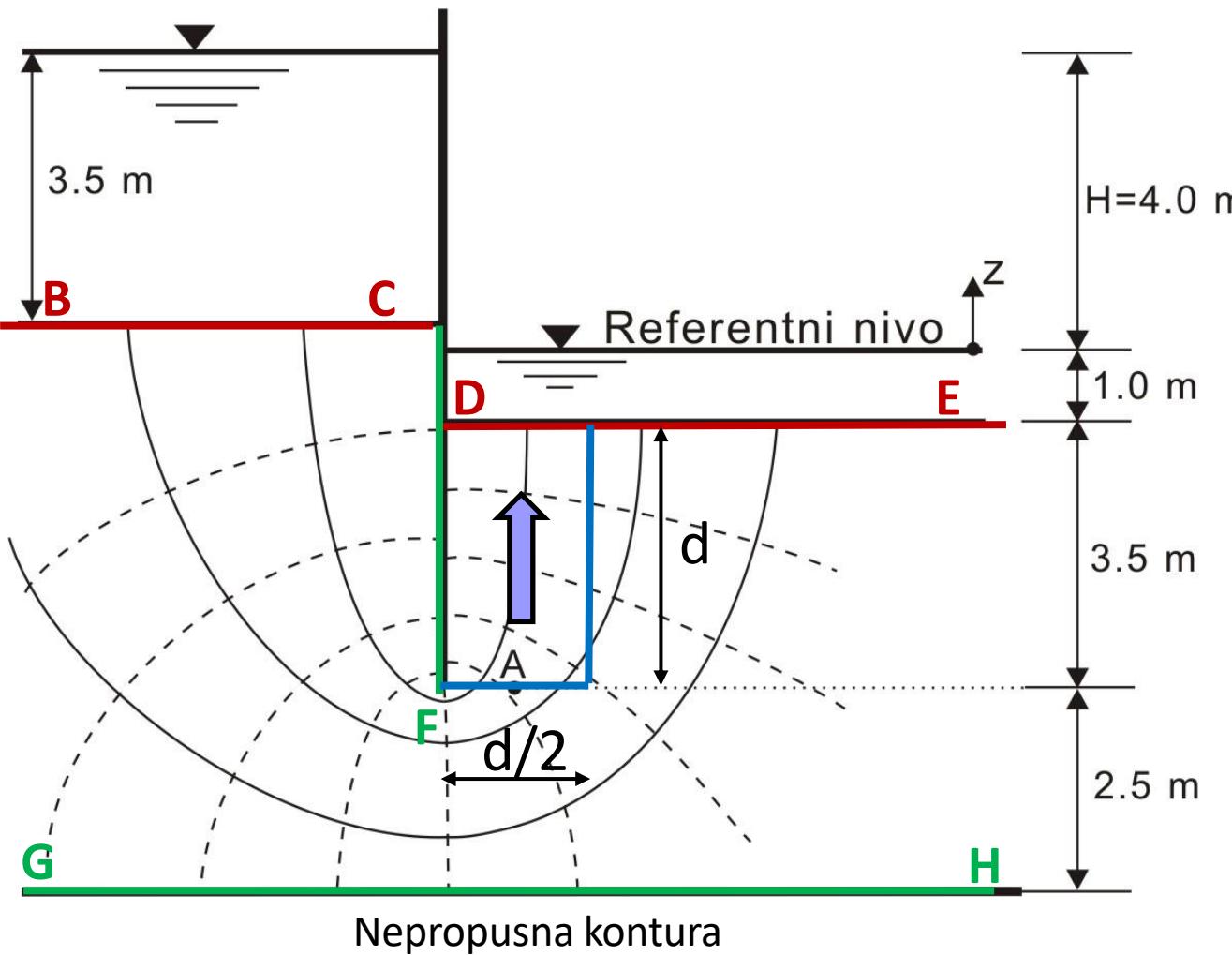

- U tlu neposredno desno od pribroja, duž poteza **FD**, pravac filtracije je praktično vertikalni, naviše.
- Modelskim ispitivanjima je utvrđeno da deo domena koji ograničava deo mase tla uz pribor približnih dimenzija **d x d/2** može postati nestabilan.
- Izlazni gradijent:

$$i = \frac{h_A - h_{D-E}}{d} = \frac{1.52 - 0}{3.5} = 0.434$$

ZADATAK 3

d) Faktor sigurnosti protiv ključanja dna temeljne jame:

$$F_S = \frac{i_{cr}}{i}$$

$$i_{cr} = \frac{\gamma'}{\gamma_w} = \frac{21 - 9.807}{9.807} = 1.14$$

$$F_S = \frac{1.14}{0.434} = 2.63$$

HVALA NA PAŽNJI